

Лесневська К. В.,
старший викладач кафедри іноземних мов № 2
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИЦІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ ФОРМИ «МІРКУВАННЯ» У РОМАНІ Е. ГІЛБЕРТ “EAT. PRAY. LOVE”

Анотація. Стаття присвячена дослідженню лексичних особливостей сучасної американської прози та виконана у руслі лінгвістики тексту. Мета роботи – виявити лексичні особливості композиційно-мовленнєвої форми «міркування» у романі Елізабет Гілберт “Eat. Pray. Love”. Матеріал дослідження представлений 120 контекстами, в яких зафіксовано вживання аналізованої композиційно-мовленнєвої форми. Проведений аналіз функціонування автосемантичної лексики у композиційно-мовленнєвій формі «міркування» у досліджуваному романі показав високу частотність вживання абстрактних іменників, модальних дієслів та дієслів ментальної активності у теперішньому та майбутньому часі. Синсемантична лексика у досліджуваному романі представлена займенниками, артиклями та сполучниками. Тематика роздумів зосереджена в основному на таких темах, як стосунки між чоловіком та жінкою та духовні пошуки людини.

Ключові слова: композиційно-мовленнєва форма, міркування, автосемантична та синсемантична лексика.

Постановка проблеми. Завдяки естетичній природі, ідейно-художній спрямованості, орієнтації на морально-естетичне виховання та емотивно-психологічний вплив художній твір розглядають як найвищу форму репрезентації тексту [3, с. 28]. Одна із головних особливостей художнього тексту полягає в тому, що його структура складається із різноманітних одиниць, системна взаємодія яких направляє автора, чия позиція є визначальною у творі. За рахунок використання різних типів оповіді та композиційно-мовленнєвих форм досягається багатосторонність точок зору, яка робить текст поліфонічним та багатограним [2, с. 155], що підкреслює значимість дослідження вказаних компонентів твору.

Зв'язок проблеми із попередніми дослідженнями. Інтерес до вивчення тексту обумовлений намаганням пояснити мову як цільний засіб комунікації, краще вивчити зв'язки мови з різними сторонами людської діяльності, реалізованими через текст. Завдяки цьому була створена нова галузь мовознавства, котра отримала назву лінгвістика тексту. На цей час лінгвістика тексту привертає увагу вчених різних напрямків, тому що текст як єдність, об'єднана комунікативною цілісністю, смисловою завершеністю, логічними, граматичними і семантичними зв'язками, являє собою найбільш перспективний напрямок дослідження [5]. Серед пріоритетних завдань лінгвістики тексту як галузі мовознавства є вивчення семіотичної, семантико-змістовної, комунікативно-прагматичної організації різноманітних текстів [4, с. 283].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Художній текст визначаємо як «об'єкт мовленнєвотворчого процесу, що характеризується завершеністю, літературно оброблений

у відповідності до типу цього документа, твір, що складається з назви та ряду особливих одиниць (надфразових єдностей), об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку, що має певну спрямованість та прагматичну установку» [1, с. 18]. Текст є не хаотичним нагромадженням одиниць різних мовних рівнів, а упорядкованою системою, в якій все взаємопов'язане та взаємообумовлене [2, с. 74]. Під терміном композиційно-мовленнєва форма розуміємо єдність, спрямовану на передачу інформації про референтний простір і об'єкти, які його складають – живі і неживі (опис), події, які відбуваються в цьому референтному просторі (оповідь), закони, згідно з якими цей референтний простір зображується, як цей простір побудований і як функціонує (міркування) [2].

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є аналіз лексичних особливостей композиційно-мовленнєвої форми «міркування» у романі Елізабет Гілберт “Eat. Pray. Love”. Для досягнення поставленої мети застосовано такі методи дослідження, як контекстуально-інтерпретаційний, сутність якого полягає в дослідженні тексту у різних типах контексту на основі інтерпретації дослідником текстових категорій та компонентів, та кількісний метод, що дозволяє кількісно описати поведінку різних мовних одиниць у тексті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуваний автобіографічний роман популярної американської письменниці Елізабет Гілберт опублікований у 2006 році. Повна назва твору: “Eat. Pray. Love: One Woman's Search for Everything across Italy, India and Indonesia” (Іж. Молись. Люби: Один рік із життя жінки у подорожах по Італії, Індії та Індонезії у пошуках всього).

У головній героїні роману – Елізабет – в її 32 роки є все, про що тільки може мріяти жінка: чудова освіта, успішна кар'єра, чоловік, дім. Але вона нещаслива у шлюбі і не хоче мати від свого чоловіка дітей. Безсонні ночі вона часто проводить, зачинившись у ванній кімнаті і ридаючи на підлозі. Все ж таки зважившись на довготривале та виснажливе розлучення, Елізабет заводиться стосунки з іншим чоловіком, проте невдовзі розлучається і з ним також через свою постійну депресію та страх відповідальності. Це розставання принесло героїні ще більшу спустошеність. За щасливим збігом обставин її відправляють на Балі для написання статті про його. Там вона зустрічає знахаря у дев'ятому поколінні, який напроочив її повернення на Балі та щасливий шлюб із дітьми через деякий час. Отримавши довгоочікуване розлучення, Елізабет проводить наступний рік, подорожуючи на кошти видавця взамін на книжку про подорожі. Чотири місяці героїня проводить в Італії, насолоджуючись місцевою

їєю та розвагами (ці події відображені у частині *Eat*). Далі вона проводить чотири місяці в Індії у пошуках духовної рівноваги (*Pray*). І наступні чотири місяці – знову на Балі, де й знайомиться із новим коханим – бразилійцем Феліпе (*Love*). Композиція роману зумовлена саме таким поділом описуваного року із життя героїні, що знаходить своє відображення не лише у заголовку роману, а й у композиційному членуванні твору на частини та розділи.

Кожна із композиційно-мовленнєвих форм має свою специфіку – набір формальних рис та ознак, що проявляються на різних мовних рівнях. У досліджуваній нами композиційно-мовленнєвій формі «міркування» автор відволікається від конкретних подій та фактів сюжету твору і виводить читача на рівень абстрагування та філософського узагальнення явищ [2], що й передбачає вибір певних мовних засобів, які будуть розглянуті нижче.

Матеріал дослідження представлений 120 контекстами, в яких зафіксовано вживання аналізованої композиційно-мовленнєвої форми. Тематика роздумів зосереджена в основному на таких темах, як стосунки між чоловіком та жінкою, наприклад: *“In desperate love, it’s always like this, isn’t it? In desperate love, we always invent the characters of our partners, demanding that they be what we need of them, and then feeling devastated when they refuse to perform the role we created in the first place”* та духовні пошуки людини, наприклад: *“Saving for later the argument about whether God exists at all (no-here’s a better idea: let’s skip that argument completely), let me first explain why I use the word God, when I could just as easily use the words Jehovah, Allah, Shiva, Brahma, Vishnu or Zeus”*(6).

Перейдемо до більш детального розгляду особливостей функціонування автосемантичної та синсемантичної лексики у романі. Під автосемантичною лексикою розуміємо повнозначні лексичні одиниці, представлені самостійними частинами мови [2].

Проведений аналіз функціонування автосемантичної лексики у композиційно-мовленнєвій формі «міркування» у досліджуваному романі показав, що у цій лексичній групі повнозначних одиниць переважають іменники переважно з абстрактним значенням:

“Happiness is the consequence of personal effort. You fight for it, strive for it, insist upon it, and sometimes even travel around the world looking for it. You have to participate relentlessly in the manifestations of your own blessings. And once you have achieved a state of happiness, you must never become lax about maintaining it. You must make a mighty effort to keep swimming upward into that happiness forever; to stay afloat on top of it” (6).

Авторка посилює апелятивність своїх міркувань за допомогою різноманітних стилістичних прийомів (паралельні конструкції, метафори, хіазм, порівняння, антитеза).

Що ж стосується дієслів у аналізованій композиційно-мовленнєвій формі, то у цьому випадку дієслова ментальної діяльності кількісно переважають над дієсловами фізичної активності, наприклад:

“One thing I do know about intimacy is that there are certain natural laws which govern the sexual experience of two people, and that these laws cannot be budged any more than gravity can be negotiated with” (6).

“I’ve come to believe that there exists in the universe something I call “The Physics of The Quest”- a force of nature governed by laws as real as the laws gravity or momentum” (6).

Досить поширеними є також і дієслова з емоційним та оцінним значенням, завдяки яким передається емоційне переосмислення певного акту чи події. Наприклад:

“Venice is beautiful, but like a Bergman movie is beautiful; you can admire it, but you don’t really want to live in it” (6).

Що ж стосується часової форми дієслів у досліджуваних контекстах, то найбільш представленою є група *Indefinite* теперішнього та майбутнього часу. Наприклад:

“This is a good sign, having a broken heart. It means we have tried for something” (6).

“In desperate love, we always invent the characters of our partners, demanding they be what we need of them, and then feeling devastated when they refuse to perform the role we created in the first place” (6).

“There’s a crack (or cracks) in everyone...that’s how the light of God gets in” (6).

Найвища частотність саме теперішнього часу у досліджуваній композиційно-мовленнєвій формі зумовлена функціональною спрямованістю міркування. Як вже зазначалося вище, у роздумі автор відволікається від конкретних подій та фактів сюжету твору і виводить читача на рівень абстрагування та філософського узагальнення явищ, вираження яких і передбачає використання саме теперішнього часу основного дієслова.

Оскільки досліджувана композиційно-мовленнєва форма має на меті дати оцінку певним фактам та подіям, не випадковим є досить активне вживання модальних дієслів у проаналізованих контекстах, наприклад:

“In the end, though, maybe we must all give up trying to pay back the people in this world who sustain our lives. In the end, maybe it’s wiser to surrender before the miraculous scope of human generosity and to just keep saying thank you, forever and sincerely, for as long as we have voices” (6).

“It’s still two human beings trying to get along, so it’s going to be complicated. And love is always complicated. But humans must try to love each other, darling. We must get our hearts broken sometimes. This is a good sign, having a broken heart. It means we have tried for something” (6).

У кожній мові поряд із номінативними чи повнозначними словесними знаками існують і перформативні знаки, які обслуговують сферу реального функціонування мови та сферу організації конкретного мовленнєвого простору. Таку систему прийнято об’єднувати під спільною назвою синсемантичної лексики [2]. Виходячи зі специфіки аналізованої композиційно-мовленнєвої форми, нас насамперед зацікавили особливості функціонування займенників та артикля у міркуванні.

Проведене дослідження показало, що найчисельнішими за вживанням типами займенників є неозначено-особові. Наприклад:

“People think a soul mate is your perfect fit, and that’s what everyone wants. But a true soul mate is a mirror, the person who shows you everything that is holding you back, the person who brings you to your own attention so you can change your life” (6).

Іноді подібного узагальненого значення набувають особові займенники *we, you*, наприклад:

“Deep grief sometimes is almost like a specific location, a coordinate on a map of time. When you are standing in that forest of sorrow, you cannot imagine that you could ever find your way to a better place. But if someone can assure you that they themselves have

stood in that same place, and now have moved on, sometimes this will bring hope” (6).

Таким чином, основна семантична функція неозначено-особових займенників – вказання на певний предмет чи особу без ідентифікації – цілком відповідає функціональній спрямованості міркування та слугує маркером його присутності у тексті.

Що ж стосується вживання артикля у досліджуваній композиційно-мовленнєвій формі, то зазначимо насамперед високу частотність вжитку неозначеного артикля, наприклад:

“Having a baby is like getting a tattoo on your face. You really need to be certain it’s what you want before you commit” (6).

“There is a theory that if you yearn sincerely enough for a Guru, you will find one” (6).

Як бачимо, вживання неозначеного артикля також слугує реалізації авторського задуму у міркуванні. У цьому випадку неозначений артикль і іменник мають значення одного із класу предметів, представника цього класу, тобто допомагають автору вийти на рівень узагальнення. Зазначимо також високу частотність різноманітних сполучників:

“Because God never slams a door in your face without opening a box of Girl Scout cookies (or however the old adage goes), some wonderful things did happen to me in the shadow of all that sorrow. For one thing, I finally started learning Italian. Also, I found an Indian Guru” (6).

Така розвинута система зв’язок допомагає у послідовному логічному викладенні певної точки зору та є характерною для міркування.

Висновки. Аналіз автосемантичної лексики у композиційно-мовленнєвій формі «міркування» у досліджуваному романі показав високу частотність вживання абстрактних іменників, модальних дієслів та дієслів ментальної активності у теперішньому та майбутньому часі. Синсемантична лексика представлена у досліджуваному романі займенниками, артиклями та сполучниками. Перспективою подальших досліджень вбачаємо в аналізі лексичних особливостей композиційно-мовленнєвої форми «опис» у цьому романі.

Література:

1. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. М.: Наука, 1981. 138 с.
2. Кухаренко В.А. Интерпретация текста. Одесса: Латстар, 2002. 292 с.
3. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации. К.: Брама, 2004. 336 с.
4. Селиванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.

5. Halliday M. Cohesion in English. London: Longman, 1985. 147 p.
6. Gilbert E. Eat. Pray. Love. New York: Penguin, 2010. 352 p.

Лесневская Е. В. Лексические особенности композиционно-речевой формы «рассуждение» в романе Э. Гилберт “Eat. Pray. Love”

Аннотация. Статья посвящена исследованию лексических особенностей современной американской прозы и выполнена в русле лингвистики текста. Цель работы – выявить лексические особенности композиционно-речевой формы «рассуждение» в романе Элизабет Гилберт “Eat. Pray. Love”. Материал исследования представлен 120 контекстами, в которых зафиксировано употребление рассматриваемой композиционно-речевой формы. Проведенный анализ функционирования автосемантической лексики в композиционно-речевой форме «рассуждение» в исследуемом романе показал высокую частотность употребления абстрактных существительных, модальных глаголов и глаголов ментальной активности в настоящем и будущем времени. Синсемантическая лексика в исследуемом романе представлена местоимениями, артиклями и союзами. Тематика размышлений сосредоточена в основном на таких темах, как отношения между мужчиной и женщиной и духовные поиски человека.

Ключевые слова: композиционно-речевая форма, рассуждение, автосемантическая и синсемантическая лексика.

Lesnevskaya E. Lexical features of the narrative compositional form “argumentation” in the novel “Eat. Pray. Love” by E. Gilbert

Summary. The article is devoted to the study of lexical peculiarities of contemporary American prose and is done in the context of text linguistics. The purpose of the work is to identify lexical peculiarities of the narrative-compositional form “argumentation” in the novel “Eat. Pray. Love” by Elizabeth Gilbert. The research material is represented by 120 contexts in which the usage of the narrative-compositional form “argumentation” was analyzed. The analysis of the functioning of the autosemantic vocabulary in the narrative-compositional form “argumentation” in the investigated novel has shown a high frequency of usage of abstract nouns, modal verbs and verbs of mental activity in the present and future time. Synsemantic vocabulary is represented in the investigated novel by pronouns, articles and conjunctions. The subject of reflection focuses mainly on topics such as the relationship between men and women and the spiritual search of a person.

Key words: narrative-compositional form, argumentation, autosemantic and synsemantic vocabulary.